

การพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดเพื่อสร้างเสริมสังคม
คุณธรรมของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

Designing a Thinking-Based Learning Ecosystem to Promote
Moral Citizenship in Upper Secondary Education

^{1*}มณฑา จำปาเหลือง Monta Jumpaluang

^{2**}เกรียงไกร จริยะปัญญา Kriangkrai Jariyapanya

^{3***}ปริตา สงวนทรัพย์ Parita Sanguansap

^{1,3}คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

^{1,3}Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University

²คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

²Faculty of Information Technology, Phetchaburi Rajabhat University

*First author, e-mail: Monta.Jumpaluang@gmail.com

Corresponding author, e-mail: *parita.benzin17@gmail.com

Received May 19, 2025; Revised June 5, 2025; Accepted: November 17, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ ความเข้าใจ ด้วยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรมของผู้เรียนหลังทำกิจกรรมการคิด 6 กิจกรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) กลุ่มเป้าหมายการวิจัย คือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจาก 2 โรงเรียนในจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 58 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเชิงสถานการณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนโรงเรียนท่ายางวิทยา และโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับคุณธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = 4.43; \bar{X} = 4.35) ตามลำดับ มีความแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=0.975$ Sig. = 0.352) ซึ่งการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดทั้ง 6 รูปแบบ ได้แก่ การคิดระบุประเด็นคุณธรรม การคิดเปรียบเทียบ การ

คิดลงความเห็น การวิเคราะห์และตีความ ค่ายการคิดสร้างสรรค์พฤติกรรมคุณธรรม และการเล่าเรื่องคุณธรรม ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ สะท้อนคิด และแสดงพฤติกรรมคุณธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้เกิดนักเรียนต้นแบบคุณธรรม และสื่อสร้างสรรค์ที่เผยแพร่คุณธรรมสู่สาธารณะ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทโรงเรียนอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: กระบวนการคิด; ระบบนิเวศการเรียนรู้; สังคมคุณธรรม

Abstract

This research article aimed to investigate the level of knowledge and understanding of moral values among upper secondary school students through the application of moral reasoning after participating in six structured thinking activities. The study employed a mixed methods research design, with the target group consisting of 58 upper secondary students from two schools in Phetchaburi Province. Data collection was conducted using a moral-situation-based questionnaire. Statistical methods used included mean, standard deviation, t-test, and content analysis. The findings revealed that students from Thayang Witthaya School and Wat Chantharawat (Sukprasarnrat) School demonstrated a high level of knowledge and understanding of moral values, with mean scores of ($\bar{X} = 4.43$ and $\bar{X} = 4.35$) respectively. The difference was not statistically significant ($t = 0.975$, Sig. = 0.352). The integration of a moral learning ecosystem through six thinking processes-Comparing Thinking, Inferring Thinking, Analysis & Interpretation, Moral Behavior Creativity Camp, and Moral Storytelling-played a key role in promoting students' participation, reflective thinking, and moral behavior expression. As a result, students developed into moral role models capable of producing creative media that disseminates moral values to the wider community. This approach can be effectively and efficiently adapted for implementation in other school contexts.

Keywords: Thinking Process; Learning Ecosystem; Moral Society

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเยาวชนไทยต้องเผชิญกับปัญหาการลดลงของคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคม การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นช่วงวัยที่มีพัฒนาการทางความคิดสูงและเหมาะสมต่อการพัฒนา

คุณลักษณะด้านคุณธรรมอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม ระบบการศึกษาในโรงเรียนยังคงเน้นการเรียนรู้เชิงวิชาการมากกว่าการพัฒนา “คนดี” ส่งผลให้ผู้เรียนขาดระบบคิดที่นำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีจริยธรรมในชีวิตจริง (บุญชม ศรีสะอาด, 2555; ประเวศ วะสี, 2551)

ระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) เป็นแนวคิดที่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มบุคคลที่มีชีวิต ได้แก่ นักเรียน ครู ครอบครัว โรงเรียน ครู และชุมชน กับการออกแบบบรรยากาศการเรียนรู้ที่ไม่มีชีวิต เช่น สื่อ เทคโนโลยี เนื้อหา และกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (นริศนา ใจคง และสิริกานต์ แก้วคงทอง, 2564; Holgado & Penalvo, 2017) แนวคิดดังกล่าวเชื่อมโยงกับแนวทางการพัฒนาคุณธรรมที่ต้องการสร้างผู้เรียนให้เป็น “พลเมืองคุณธรรม” ด้วยการใช้กระบวนการคิดเชิงเหตุผล เช่น การคิดเปรียบเทียบ การคิดวิเคราะห์ และการเล่าเรื่อง (Storytelling) ทั้งนี้ แนวคิดเกี่ยวกับ “ระบบนิเวศการเรียนรู้” (Learning Ecosystem) ได้รับการขยายความเป็นสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงแบบเครือข่าย (networked learning) โดยผู้เรียนมีบทบาทร่วมกันในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ผ่านการปฏิสัมพันธ์ทั้งในห้องเรียนและพื้นที่ดิจิทัล เพื่อสร้าง “ผู้เรียนที่เรียนรู้ตลอดชีวิต” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Thomas & Brown (2011) ที่ชี้ว่าการเรียนยุคใหม่ต้องใช้เครือข่ายความรู้แบบเปิดที่ยืดหยุ่น อีกทั้งสอดคล้องกับแนวคิด Connectivism ของไซแมนส์ที่เสนอว่าการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงข้อมูล ความรู้ และทรัพยากรทั้งที่เป็นบุคคลและไม่ใช่มนุษย์เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งล้วนเป็นทักษะจำเป็นของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล (Siemens, 2005) แนวคิดเหล่านี้จึงเป็นกรอบสำคัญในการออกแบบระบบนิเวศการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา “พฤติกรรมคุณธรรม” อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

การบูรณาการระบบนิเวศการเรียนรู้เข้ากับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจำเป็นต้องอาศัยกลไกสำคัญ คือ “กระบวนการคิดเชิงเหตุผล” ซึ่งครอบคลุมทั้งการคิดเปรียบเทียบ การคิดวิเคราะห์ การคิดลงความเห็น และการสร้างเรื่องเล่า (storytelling) ที่สะท้อนคุณค่าทางจริยธรรม (Krulik & Rudnick, 1995) นอกจากนี้ แนวทางดังกล่าวยังต้องอิงกับบริบทของพื้นที่ โดยเฉพาะการเชื่อมโยงกับผู้นำชุมชน วัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของ “ระบบนิเวศการเรียนรู้เชิงพื้นที่” ที่ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับทรัพยากรของแต่ละโรงเรียนและชุมชน (Kondratova et al., 2017) จากการลงพื้นที่ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดเพชรบุรี พบว่าแต่ละโรงเรียนมีแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรมที่หลากหลายตามบริบท เช่น การเชื่อมโยงกับชุมชน วัด หรือครอบครัว ส่งผลให้ระบบนิเวศการเรียนรู้สามารถปรับตามทรัพยากรท้องถิ่น และกระตุ้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Kondratova et al., 2017) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Dewey (1963) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่าน

ประสบการณ์จริงในชีวิตประจำวัน ดังนั้น การพัฒนาแนวทางการเรียนรู้เชิงคุณธรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง สามารถประเมินผลได้ และขยายผลได้จริงในบริบทของโรงเรียน จึงมีเป้าหมายเพื่อสร้าง “นักเรียนต้นแบบคุณธรรม” ที่มีทั้งความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการคิด และพฤติกรรมคุณธรรม พร้อมทั้งสามารถผลิตและเผยแพร่สื่อสร้างสรรค์เพื่อสร้างแรงบันดาลใจแก่สังคมวงกว้างต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561; Jackson, 2013)

จากปัญหาเชิงโครงสร้างและพฤติกรรมของผู้เรียนดังกล่าว นำไปสู่ความจำเป็นในการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ที่บูรณาการกระบวนการคิดเชิงคุณธรรมอย่างเป็นระบบ ทั้งในเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน รวมทั้งการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีความคิดเป็นระบบ และสามารถอยู่ร่วมในสังคมอย่างรับผิดชอบ โดยผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าการออกแบบและดำเนินการศึกษานี้ จะนำไปสู่ผลลัพธ์สำคัญในการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการคิด และพฤติกรรมคุณธรรมของผู้เรียน ตลอดจนสามารถผลิตและเผยแพร่สื่อสร้างสรรค์ที่จุดประกายแรงบันดาลใจแก่สังคมในวงกว้างได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาระดับความรู้ ความเข้าใจ ด้วยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรมของผู้เรียนหลังทำกิจกรรมการคิด 6 กิจกรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ที่ใช้ทั้งการวิจัยเชิงเอกสารเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ เชิงปฏิบัติการ และเชิงพัฒนา โดยมีลำดับวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศการเรียนรู้ กระบวนการคิด และคุณธรรม 6 ด้าน ได้แก่ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูกตเวที ความเมตตากรุณา และความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างเครื่องมือวิจัยและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

2. ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ มีรายละเอียดดังนี้

1) กลุ่มเป้าหมายการวิจัย นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จาก 2 โรงเรียนในจังหวัดเพชรบุรี คือนักเรียนโรงเรียนท่าทางวิทยา และโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) โดยไม่มีการสุ่ม (Nonrandom Assignment) (ชูศรี วงศ์รัตน์ และองอาจ นัยพัฒน์, 2551)

2) เครื่องมือวิจัย ใช้แบบสอบถามเชิงสถานการณ์มาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ จำนวน 30 ข้อ ครอบคลุมคุณธรรม 6 ด้าน ได้แก่ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความเมตตากรุณา ความ

เสียดสีและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความซื่อสัตย์สุจริต และความกตัญญูทวาทิ เพื่อวัดระดับพฤติกรรมด้านคุณธรรมของนักเรียน เครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และมีการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บข้อมูลทำในลักษณะ Pre-test และ Post-test โดยดำเนินการก่อนและหลังการจัดกิจกรรมในโรงเรียนตัวอย่างทั้ง 2 ในระหว่างการดำเนินกิจกรรมการคิดทั้ง 6 รูปแบบ ได้แก่ การคิดระบุประเด็น (Identify Thinking) การคิดเปรียบเทียบ (Comparing Thinking) การคิดลงความเห็น (Inferring Thinking) การคิดวิเคราะห์และตีความ (Analysis & Interpretation) ค่ายการคิดสร้างสรรค์พฤติกรรมคุณธรรม (Moral Camp) และกิจกรรมการเล่าเรื่องคุณธรรม (Moral Storytelling) ผู้วิจัยได้ใช้แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมคุณธรรม เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล โดยพฤติกรรมคุณธรรมที่ใช้ประเมินมีทั้งหมด 6 ด้าน รวม 22 ตัวชี้วัด ได้แก่ ด้านความมีวินัย ประกอบด้วย 1) การจดจ่อทำงาน 2) การทำงานตามช่วงเวลา และ 3) การส่งงานทันเวลา ด้านความรับผิดชอบ ได้แก่ 1) การทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย 2) การทำงานอย่างต่อเนื่อง และ 3) การส่งผลงาน ด้านความเมตตากรุณา ได้แก่ 1) การยอมรับงานที่ได้รับ (คิดดี) 2) การนำเสนองาน (พูดดี) 3) การไม่เอาเปรียบเพื่อนร่วมกลุ่ม (ทำดี) 4) การสืบค้นความหมายของคุณธรรม 5) การสรุปความหมายของกลุ่ม และ 6) การสร้างแผนภาพตัวชี้วัดจากบัตรงานหรือวีดิทัศน์ ด้านความเสียดสีและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ได้แก่ 1) การใช้เวลาในการสืบค้นเว็บไซต์คุณธรรม 2) การใช้สติปัญญาสรุปตัวชี้วัดของกลุ่ม 3) การสืบค้นเพลงคุณธรรม และ 4) การใช้ร่างกายในการค้นหาสื่อวีดิทัศน์ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ได้แก่ 1) การทำงานด้วยตนเอง 2) การตรวจสอบผลงานของตน 3) การเผยแพร่เพลงคุณธรรม และ 4) การเผยแพร่วีดิทัศน์คุณธรรมลงสื่อออนไลน์ ด้านความกตัญญูทวาทิ ได้แก่ 1) การลงข้อมูลอ้างอิงอย่างถูกต้อง และ 2) การเขียนบรรณานุกรมตามรูปแบบที่กำหนดการประเมินพฤติกรรมคุณธรรมทั้งหมดดำเนินการโดยผู้วิจัยและครูผู้ร่วมวิจัย โดยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในสถานการณ์จริงขณะเข้าร่วมกิจกรรม พร้อมทั้งจัดบันทึกผลการแสดงออกและระดับความสม่ำเสมอของพฤติกรรมเชิงคุณธรรม เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์เชิงคุณภาพและใช้ในการสะท้อนผลร่วมกับนักเรียนในระยะถัดไป

4) การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม SPSS โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มด้วยสถิติ Independent Samples t-test

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ ความเข้าใจ การปรับเปลี่ยนเจตคติ/ค่านิยม พฤติกรรมตนเอง จากการฝึกทักษะการคิดเรื่องคุณธรรมของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยหลังจากทำกิจกรรมการคิดทั้ง 6 กิจกรรม ผู้วิจัยมีการวัดและประเมินผล 1) ระดับของความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการคิดเรื่องคุณธรรม 2) ระดับเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรม มีรายละเอียด ดังนี้

การวัดและประเมินผลระดับของความรู้ ความเข้าใจ คุณธรรมหลังทำกิจกรรม ผู้วิจัยจะใช้แบบวัดสถานการณ์ (โดยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม) ของคุณธรรมทั้ง 6 ด้านของโรงเรียน คือ 1) โรงเรียนท่ายางวิทยา 2) โรงเรียนวัดจันทราวาส (สุขประसारาชวร) มีรายละเอียดแสดงดังตารางที่ 1-3 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านความรู้ ความเข้าใจเรื่องคุณธรรม 6 ด้าน ด้วยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม หลังจากทำกิจกรรมการคิด 6 กิจกรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนท่ายางวิทยา

สถานการณ์คุณธรรม	ความรู้ ความเข้าใจคุณธรรม (ด้วยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม)			
	(\bar{x})	(SD)	ระดับ	อันดับ
ด้านความมีวินัย				
สถานการณ์ที่ 1 ความมีวินัยต่อตนเอง	3.87	0.70	มาก	5
สถานการณ์ที่ 2 ความมีวินัยต่อตนเอง	3.96	0.64	มาก	3
สถานการณ์ที่ 3 ความมีวินัยต่อตนเอง	3.93	0.60	มาก	4
สถานการณ์ที่ 4 ความมีวินัยต่อสังคม	4.00	0.72	มาก	2
สถานการณ์ที่ 5 ความมีวินัยต่อสังคม	4.07	0.66	มาก	1
รวม	4.00	0.70	มาก	
ด้านความรับผิดชอบ				
สถานการณ์ที่ 1 ความรับผิดชอบต่อตนเอง	4.07	0.70	มาก	1
สถานการณ์ที่ 2 ความรับผิดชอบต่อครอบครัว	4.00	0.66	มาก	2
สถานการณ์ที่ 3 ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา	3.96	0.69	มาก	3
สถานการณ์ที่ 4 ความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม	3.93	0.77	มาก	5
สถานการณ์ที่ 5 ความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ	3.96	0.74	มาก	4
รวม	4.00	0.71	มาก	
ด้านความเมตตากรุณา				

สถานการณ์คุณธรรม	ความรู้ ความเข้าใจคุณธรรม (ด้วยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม)			
	(\bar{x})	(SD)	ระดับ	อันดับ
สถานการณ์ที่ 1 ความเมตตากรุณา (การคิดดี)	4.18	0.61	มาก	3
สถานการณ์ที่ 2 ความเมตตากรุณา (การพูดดี)	3.93	0.77	มาก	5
สถานการณ์ที่ 3 ความเมตตากรุณา (การทำดี)	4.14	0.65	มาก	4
สถานการณ์ที่ 4 ความเมตตากรุณา (การทำดี)	4.21	0.69	มาก	2
สถานการณ์ที่ 5 ความเมตตากรุณา (การทำดี)	4.29	0.66	มาก	1
รวม	4.12	0.70	มาก	
ด้านความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่				
สถานการณ์ที่ 1 ความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (ทรัพย์สินสิ่งของ)	4.07	0.77	มาก	3
สถานการณ์ที่ 2 ความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (สติปัญญา)	4.11	0.69	มาก	1
สถานการณ์ที่ 3 ความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (กำลังกายแรงงาน)	4.07	0.71	มาก	2
สถานการณ์ที่ 4 ความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (เวลา)	3.75	0.93	มาก	5
สถานการณ์ที่ 5 ความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (ความสุขสบายส่วนตัว)	3.93	0.81	มาก	4
รวม	4.00	0.80	มาก	
ความซื่อสัตย์สุจริต				
สถานการณ์ที่ 1 ด้านความซื่อสัตย์สุจริต (ต่อตนเอง)	4.39	0.69	มาก	1
สถานการณ์ที่ 2 ความซื่อสัตย์สุจริต (ต่อหน้าที่)	4.25	0.80	มาก	4
สถานการณ์ที่ 3 ความซื่อสัตย์สุจริต (ต่อบุคคล)	4.29	0.76	มาก	3
สถานการณ์ที่ 4 ความซื่อสัตย์สุจริต(ต่อหมู่คณะ สังคม ประเทศชาติ)	4.32	0.72	มาก	2
สถานการณ์ที่ 5 ความซื่อสัตย์สุจริต (ต่อหมู่คณะ สังคม ประเทศชาติ)	4.25	0.84	มาก	5
รวม	4.30	0.80	มาก	
ด้านความกตัญญูกตเวทิต				

สถานการณ์คุณธรรม	ความรู้ ความเข้าใจคุณธรรม (ด้วยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม)			
	(\bar{x})	(SD)	ระดับ	อันดับ
สถานการณ์ที่ 1 ความกตัญญูทเวที (ต่อสิ่งแวดล้อม)	4.10	0.68	มาก	3
สถานการณ์ที่ 2 ความกตัญญูทเวที (ต่อสิ่งแวดล้อม)	4.10	0.68	มาก	3
สถานการณ์ที่ 3 ความกตัญญูทเวที (ต่อองค์กร หน่วยงานที่มีคุณค่าในสังคม)	4.04	0.79	มาก	5
สถานการณ์ที่ 4 ความกตัญญูทเวที (ต่อบุคคลในสังคม)	4.14	0.71	มาก	2
สถานการณ์ที่ 5 ความกตัญญูทเวที (ต่อบุคคลในสังคม)	4.18	0.61	มาก	1
รวม	4.11	0.72	มาก	

จากตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านความรู้ ความเข้าใจเรื่องคุณธรรม 6 ด้านด้วยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม หลังจากทำกิจกรรมการคิด 6 กิจกรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ (5/1) โรงเรียนท่ายางวิทยา พบว่า นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องคุณธรรม โดยรวม แต่ละด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต (\bar{X} = 4.30, S.D=0.80) ด้านความเมตตากรุณา (\bar{X} = 4.12, S.D=0.70) ด้านความกตัญญูทเวที (\bar{X} = 4.11, S.D=0.72) ด้านความมีวินัย (\bar{X} = 4.00, S.D=0.70) ด้านความรับผิดชอบ (\bar{X} = 4.00, S.D=0.71) และด้านความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (\bar{X} = 4.00, S.D=0.80)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้าน พบว่า นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องคุณธรรม ด้วยการ ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกข้อ ดังนี้ ด้านความมีวินัย (ต่อสังคม, \bar{X} = 4.03) และ (ต่อตนเอง, \bar{X} = 3.92) ด้านความรับผิดชอบ (ต่อตนเอง, \bar{X} = 4.07) (ต่อครอบครัว, \bar{X} = 4.00) (ต่อสถานศึกษา, \bar{X} = 3.96) (ต่อประเทศชาติ, \bar{X} = 3.96) และ (ต่อชุมชนและสังคม, \bar{X} = 3.93) ด้านความเมตตากรุณา (การทำดี, \bar{X} = 4.21) (การคิดดี, \bar{X} = 4.18) และ (การพูดดี, \bar{X} = 3.93) ด้านความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (สติปัญญา, \bar{X} = 4.11) (กำลังกายแรงงาน, \bar{X} = 4.07) (ทรัพย์สินของ, \bar{X} = 4.07) (ความสุขสบายส่วนตน, \bar{X} = 3.93) และ (เวลา, \bar{X} = 3.75) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต (ต่อตนเอง, \bar{X} = 4.39) (ต่อบุคคล, \bar{X} = 4.29) (ต่อหมู่คณะ สังคม ประเทศชาติ, \bar{X} = 4.28) และ (ต่อหน้าที่, \bar{X} = 4.25) ด้านความกตัญญูทเวที (ต่อบุคคลในสังคม, \bar{X} = 4.16) (ต่อสิ่งแวดล้อม) (\bar{X} = 4.10) และ(ต่อองค์กรหน่วยงานที่มีคุณค่าในสังคม, \bar{X} = 4.04)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านความรู้ ความเข้าใจเรื่องคุณธรรม 6 ด้าน ด้วยการ ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม หลังจากทำกิจกรรมการคิด 6 กิจกรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนวัดจันทรรวาาส (สุขประसारาชฎูร์)

สถานการณ์คุณธรรม	ระดับความรู้ ความเข้าใจคุณธรรม (ด้วยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม)			
	(\bar{X})	(SD)	ระดับ	อันดับ
ด้านความมีวินัย				
สถานการณ์ที่ 1 ความมีวินัยต่อตนเอง	4.19	0.68	มาก	1
สถานการณ์ที่ 2 ความมีวินัยต่อตนเอง	4.15	0.60	มาก	2
สถานการณ์ที่ 3 ความมีวินัยต่อตนเอง	4.07	1.11	มาก	4
สถานการณ์ที่ 4 ความมีวินัยต่อสังคม	4.04	0.81	มาก	5
สถานการณ์ที่ 5 ความมีวินัยต่อสังคม	4.11	0.75	มาก	3
รวม	4.11	0.80	มาก	
ด้านความรับผิดชอบ				
สถานการณ์ที่ 1 ความรับผิดชอบต่อตนเอง	4.19	0.68	มาก	1
สถานการณ์ที่ 2 ความรับผิดชอบต่อครอบครัว	4.15	0.82	มาก	3
สถานการณ์ที่ 3 ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา	4.04	0.76	มาก	5
สถานการณ์ที่ 4 ความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม	4.07	0.83	มาก	4
สถานการณ์ที่ 5 ความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ	4.19	0.79	มาก	2
รวม	4.13	0.80	มาก	
ด้านความเมตตากรุณา				
สถานการณ์ที่ 1 ความเมตตากรุณา (การคิดดี)	3.93	0.73	มาก	2
สถานการณ์ที่ 2 ความเมตตากรุณา (การพูดดี)	4.04	0.71	มาก	1
สถานการณ์ที่ 3 ความเมตตากรุณา (การทำดี)	3.63	1.01	มาก	5
สถานการณ์ที่ 4 ความเมตตากรุณา (การทำดี)	3.89	0.93	มาก	4
สถานการณ์ที่ 5 ความเมตตากรุณา (การทำดี)	3.93	0.96	มาก	3
รวม	3.90	0.87	มาก	
ด้านความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่				
สถานการณ์ที่ 1 ความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (ทรัพย์สินของ)	4.19	0.74	มาก	1
สถานการณ์ที่ 2 ความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (สติปัญญา)	4.00	0.68	มาก	2
สถานการณ์ที่ 3 ความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	3.89	0.75	มาก	3

สถานการณ์คุณธรรม	ระดับความรู้ ความเข้าใจคุณธรรม (ด้วยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม)			
	(\bar{X})	(SD)	ระดับ	อันดับ
(กำลังกายแรงงาน)				
สถานการณ์ที่ 4 ความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (เวลา)	3.70	0.82	มาก	5
สถานการณ์ที่ 5 ความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (ความสุขสบายส่วนตัว)	3.74	0.76	มาก	4
รวม	3.90	0.75	มาก	
ความซื่อสัตย์สุจริต				
สถานการณ์ที่ 1 ด้านความซื่อสัตย์สุจริต (ต่อตนเอง)	4.30	0.78	มาก	1
สถานการณ์ที่ 2 ความซื่อสัตย์สุจริต (ต่อหน้าที่)	4.07	0.92	มาก	3
สถานการณ์ที่ 3 ความซื่อสัตย์สุจริต (ต่อบุคคล)	4.00	0.73	มาก	5
สถานการณ์ที่ 4 ความซื่อสัตย์สุจริต(ต่อหมู่คณะ สังคม ประเทศชาติ)	4.22	0.85	มาก	2
สถานการณ์ที่ 5 ความซื่อสัตย์สุจริต(ต่อหมู่คณะ สังคม ประเทศชาติ)	4.04	0.81	มาก	4
รวม	4.13	0.82	มาก	
ด้านความกตัญญูกตเวทีย				
สถานการณ์ที่ 1 ความกตัญญูกตเวทีย (ต่อสิ่งแวดล้อม)	4.15	0.53	มาก	1
สถานการณ์ที่ 2 ความกตัญญูกตเวทีย (ต่อสิ่งแวดล้อม)	3.96	0.81	มาก	2
สถานการณ์ที่ 3 ความกตัญญูกตเวทีย (ต่อองค์กร หน่วยงานที่มีคุณค่าในสังคม)	3.89	0.75	มาก	4
สถานการณ์ที่ 4 ความกตัญญูกตเวทีย (ต่อบุคคลในสังคม)	3.96	0.90	มาก	3
สถานการณ์ที่ 5 ความกตัญญูกตเวทีย (ต่อบุคคลในสังคม)	3.89	0.75	มาก	4
รวม	3.97	0.75	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องคุณธรรม โดยรวมแต่ละด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ (\bar{X} = 4.13, S.D=0.80) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต (\bar{X} = 4.13, S.D=0.82) ด้านความมีวินัย (\bar{X} = 4.11, S.D=0.80) ด้านความกตัญญูกตเวทีย (\bar{X} = 3.97, S.D=0.75) ด้านความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (\bar{X} = 3.90, S.D=0.75) และ ด้านความเมตตากรุณา (\bar{X} = 3.90, S.D=0.87)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้าน พบว่า นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องคุณธรรม ด้วยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกข้อ ดังนี้ ด้านความมีวินัย (ต่อตนเอง, $\bar{X} = 4.13$) และ (ต่อสังคม, $\bar{X} = 4.07$) ด้านความรับผิดชอบ (ต่อตนเอง, $\bar{X} = 4.19$) (ต่อประเทศชาติ, $\bar{X} = 4.19$) (ต่อครอบครัว, $\bar{X} = 4.15$) (ต่อชุมชนและสังคม, $\bar{X} = 4.07$) และ (ต่อสถานศึกษา, $\bar{X} = 4.04$) ด้านความเมตตากรุณา (การพูดดี, $\bar{X} = 4.04$) (การคิดดี, $\bar{X} = 3.93$) และ (การทำดี, $\bar{X} = 3.81$) ด้านความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (ทรัพย์สินสิ่งของ, $\bar{X} = 4.19$) (สติปัญญา, $\bar{X} = 4.00$) (กำลังกายแรงงาน, $\bar{X} = 3.89$) (ความสุขสบายส่วนตน, $\bar{X} = 3.74$) และ (เวลา, $\bar{X} = 3.70$) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต (ต่อตนเอง, $\bar{X} = 3.89$) (ต่อหมู่คณะ สังคม ประเทศชาติ, $\bar{X} = 4.13$) (ต่อหน้าที่, $\bar{X} = 4.07$) และ (ต่อบุคคล, $\bar{X} = 4.00$) ด้านความกตัญญูกตเวที (ต่อสิ่งแวดล้อม) ($\bar{X} = 4.05$) (ต่อบุคคลในสังคม, $\bar{X} = 3.96$) และ (ต่อองค์กรหน่วยงานที่มีคุณค่าในสังคม, $\bar{X} = 3.89$)

จากวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรม ด้วยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้เรียนหลังทำกิจกรรมการคิด 6 กิจกรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนจากโรงเรียนท่าปางวิทยาและโรงเรียนวัดจันทราวาส (สุขประเสริฐราษฎร์) พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการคุณธรรมใกล้เคียงกัน โดยโรงเรียนท่าปางวิทยามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.0883 และโรงเรียนวัดจันทราวาสฯ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.0233 ซึ่งต่างกันเล็กน้อย เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยสถิติ t-test แบบ Independent Samples พบว่า $t=0.975$ $p = 0.352$ ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้ที่ 0.05 แสดงว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างคะแนนทั้งสองโรงเรียน กล่าวได้ว่า การสร้างเสริมสังคมคุณธรรมมีประสิทธิภาพในระดับที่ใกล้เคียงกันในทั้งสองบริบท

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับคุณธรรม (ด้วยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม) ของผู้เรียนหลังทำกิจกรรมการคิด 6 กิจกรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของนักเรียน ระหว่างโรงเรียนท่าปางวิทยาและโรงเรียนวัดจันทราวาส (สุขประเสริฐราษฎร์)

รายการ	ผลความรู้		ระดับ	t	p
	(\bar{X})	S. D			
โรงเรียนท่าปางวิทยา					
ความรับผิดชอบ	4.00	0.70	มาก	0.975	.352
ความเมตตากรุณา	4.00	0.71	มาก		
ความกตัญญูกตเวที	4.12	0.70	มาก		

ความมีวินัย	4.00	0.80	มาก		
ความเสียสละและเอื้อเฟื้อ	4.30	0.80	มาก		
ความซื่อสัตย์สุจริต	4.11	0.72	มาก		
รวมทุกด้าน	4.08	0.73	มาก		
โรงเรียนวัดจันทราวาสฯ					
ความรับผิดชอบ	4.11	0.80	มาก	0.975	.352
ความเมตตากรุณา	4.13	0.80	มาก		
ความกตัญญูกตเวที	3.90	0.87	มาก		
ความมีวินัย	3.90	0.75	มาก		
ความเสียสละและเอื้อเฟื้อ	4.13	0.82	มาก		
ความซื่อสัตย์สุจริต	3.97	0.75	มาก		
รวมทุกด้าน	4.02	0.79	มาก		

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อศึกษาระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผ่านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม หลังการจัดกิจกรรมการคิด 6 รูปแบบ พบว่า นักเรียนจากโรงเรียนท่ายางวิทยาและโรงเรียนวัดจันทราวาส (สุขประसारาชูราษฎร์) มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมคุณธรรมใกล้เคียงกัน โดยโรงเรียนท่ายางวิทยามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.0883 ส่วนโรงเรียนวัดจันทราวาสฯ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.0233 ซึ่งแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย เมื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ด้วยสถิติ t-test แบบ Independent Samples พบว่า $t = 0.975$ และ $p = 0.352$ ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ที่ 0.05 แสดงว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างนักเรียนทั้งสองโรงเรียน กล่าวได้ว่า การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมคุณธรรมมีประสิทธิภาพในระดับที่ใกล้เคียงกัน ผลดังกล่าวสะท้อนถึงความสำเร็จในการจัดกิจกรรมที่ออกแบบบนฐานของ กระบวนการคิด 6 รูปแบบ ภายใต้บริบทของโรงเรียนที่มีการส่งเสริม ระบบนิเวศการเรียนรู้ทางคุณธรรม ผ่านกลไกที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างครูและนักเรียนอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการปฏิบัติจริง การสะท้อนคิด การสื่อสารระหว่างกลุ่ม และการเรียนรู้จากสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bruner ที่เสนอว่า การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพควรยึดโยงกับประสบการณ์ตรงและกิจกรรมที่สอดคล้องกับโลกแห่งความเป็นจริงของผู้เรียน (Bruner, 1966) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวรารักษ์ ทองวิจิตร ที่พบว่ากิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้สถานการณ์เชิงจริยธรรมร่วมกับกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์

ทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาความสามารถในการใช้เหตุผลทางคุณธรรม และแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (วรารภรณ์ ทองวิจิตร, 2564) จากผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดเชิงจริยธรรมสามารถเสริมสร้างพฤติกรรมคุณธรรมของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ที่มุ่งพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้เชิงคุณธรรม โดยบูรณาการกระบวนการคิดหลากหลายรูปแบบ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนพฤติกรรมที่แสดงออกถึงคุณธรรมอย่างแท้จริงในบริบทของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอนำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนผ่านระบบนิเวศการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิด 6 รูปแบบ

ผลการวิจัยจากงานวิจัยในครั้งนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ของโดยนำข้อมูลที่ได้มาออกแบบเป็น “แนวทางการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนผ่านระบบนิเวศการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิด 6 รูปแบบ” ซึ่งเป็นระบบที่เชื่อมโยงระหว่างกระบวนการคิดของผู้เรียนกับบริบทของโรงเรียน ชุมชน และสังคม ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบอย่างเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมของผู้เรียนในเชิงลึกและยั่งยืน ซึ่งเป็นแนวทางที่บูรณาการแนวคิดเชิงทฤษฎีด้าน ระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) เข้ากับกระบวนการคิดเชิงคุณธรรม (Moral Reasoning Process) เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมคุณธรรมของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ระบบนิเวศการเรียนรู้ดังกล่าวประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ผู้เรียน ครอบครัว โรงเรียน ครู/อาจารย์ และชุมชน และ

ได้รับการสนับสนุนจากปัจจัยเสริมที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ ได้แก่ ความร่วมมือจากเครือข่าย เทคโนโลยี หลักสูตรและกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ทรัพยากรที่ยืดหยุ่น วัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน และการสะท้อนคิดอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณธรรมใน 6 ด้าน ได้แก่ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูกตเวที ความเมตตากรุณา และความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แนวทางนี้ขับเคลื่อนผ่าน กลไกกระบวนการคิด 6 รูปแบบ ซึ่งทำหน้าที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ที่สำคัญในการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ และสะท้อนคุณค่าทางจริยธรรมจากสถานการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ได้แก่ 1. การคิดระบุประเด็นคุณธรรม – การวิเคราะห์สถานการณ์และตั้งคำถามเชิงคุณค่า 2. การคิดเปรียบเทียบ – การประเมินทางเลือกที่หลากหลายในสถานการณ์ต่างๆ 3. การคิดลงความเห็น – การตัดสินใจโดยอิงหลักเหตุผลและจริยธรรม 4. การคิดวิเคราะห์และตีความ – การเข้าใจแรงจูงใจและผลกระทบจากพฤติกรรม 5. ค่ายการคิดสร้างสรรค์ พฤติกรรมคุณธรรม – การลงมือปฏิบัติผ่านกิจกรรมค่าย/กลุ่ม 6. Storytelling คุณธรรม – การถ่ายทอดคุณค่าทางจริยธรรมผ่านเรื่องเล่า

องค์ความรู้ใหม่นี้เกิดขึ้นจากการบูรณาการ “เครือข่ายมีชีวิต” (ครู นักเรียน ครอบครัว ชุมชน) และ “สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ไม่มีชีวิต” (เนื้อหา กิจกรรม สื่อ เทคโนโลยี) เข้าไว้ด้วยกันอย่างเป็นระบบ ภายใต้หลักการ “ระบบนิเวศการเรียนรู้เชิงพื้นที่” ที่มีความยืดหยุ่นและเชื่อมโยงกับบริบทเฉพาะของโรงเรียนแต่ละแห่ง ทำให้สามารถส่งเสริมพฤติกรรมคุณธรรมของผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน นอกจากนี้ กลไกการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวยังสอดคล้องกับวงจร PAOR (Planning – Action – Observation – Reflection) ที่เน้นการปฏิบัติจริง การสะท้อนคิด และการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนไม่เพียงมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมเท่านั้น แต่ยังสามารถแสดงพฤติกรรมเชิงคุณธรรมในสถานการณ์จริงได้อย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งยังเกิด “นักเรียนต้นแบบคุณธรรม” ที่สามารถผลิตและเผยแพร่สื่อสร้างสรรค์เพื่อถ่ายทอดค่านิยมที่ดีสู่สังคม

กล่าวโดยสรุป องค์ความรู้ใหม่นี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนที่มีบริบทหลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การสร้างเครื่องมือประเมิน และการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ในระดับพื้นที่ เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายการศึกษาที่สร้าง “พลเมืองคุณธรรมแห่งศตวรรษที่ 21” อย่างแท้จริง

บทสรุป

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิด 6 รูปแบบ ได้แก่ การคิดระบุประเด็น การคิดเปรียบเทียบ การคิดลงความเห็น การคิดวิเคราะห์และตีความ ค่ายสร้างสรรค์ พฤติกรรม และการเล่าเรื่องคุณธรรม เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมคุณธรรมของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา

ตอนปลาย โดยใช้กระบวนการวางแผน ดำเนินการ สังเกตผล และสะท้อนผล ร่วมกับความร่วมมือจากครู ผู้บริหาร นักเรียน และชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และพฤติกรรมคุณธรรมในระดับมาก มีความสามารถในการผลิตสื่อสร้างสรรค์คุณธรรมและเผยแพร่สู่สาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างนักเรียนต้นแบบคุณธรรม และนำไปสู่การขับเคลื่อนสังคมคุณธรรมในระดับโรงเรียนและชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กระทรวงศึกษาธิการควรส่งเสริมการบูรณาการระบบนิเวศการเรียนรู้เชิงคุณธรรม ลงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาทุกระดับ โดยสนับสนุนให้โรงเรียนสร้างความร่วมมือระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมอย่างยั่งยืน

2. ควรผลักดันให้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีองค์ประกอบของกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมที่หลากหลาย โดยเฉพาะกระบวนการคิด 6 รูปแบบ ได้แก่ การคิดระบุประเด็นคุณธรรม การคิดเปรียบเทียบ การคิดลงความเห็น การคิดวิเคราะห์และตีความ ค่ายสร้างสรรค์ และ Storytelling ซึ่งควรจัดเป็นกิจกรรมบังคับหรือกิจกรรมเสริมที่มีการวัดผลและประเมินผลอย่างชัดเจน

3. จัดให้มีการอบรมครูเกี่ยวกับการออกแบบกิจกรรมเชิงคุณธรรมภายใต้ระบบนิเวศการเรียนรู้ เพื่อให้ครูมีทักษะในการส่งเสริมพฤติกรรมคุณธรรมของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน โดยอิงหลักการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง (Experiential Learning) และการสะท้อนคิด

4. สนับสนุนให้มีงบประมาณและนโยบายส่งเสริมการผลิตสื่อสร้างสรรค์ด้านคุณธรรมจากนักเรียน เพื่อใช้เป็นต้นแบบการเรียนรู้ร่วมกันทั้งในโรงเรียนและในสื่อสาธารณะ โดยเปิดพื้นที่ให้นักเรียนแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ผ่านการเล่าเรื่องคุณธรรม (Moral Storytelling)3. หน่วยงานฝึกอบรมครู ควรบรรจุแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงคุณธรรมผ่านกระบวนการคิดไว้ในกรอบการเรียนรู้ใหม่ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สถานศึกษา โรงเรียนสามารถนำแนวทางการจัดกิจกรรม “กระบวนการคิด 6 รูปแบบ” ที่บูรณาการกับระบบนิเวศการเรียนรู้ ไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนในระดับชั้นต่างๆ โดยปรับให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ชุมชน และทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อพัฒนาทักษะการคิด เจตคติ และพฤติกรรมคุณธรรมของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

2. ครูและบุคลากรทางการศึกษา ครูสามารถใช้ผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมโครงการ หรือกิจกรรมเสริมทักษะชีวิต โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Active Learning) ที่เชื่อมโยงกับคุณธรรม 6 ด้าน พร้อมทั้งใช้เครื่องมือวัดพฤติกรรมเชิงคุณธรรมที่หลากหลาย เช่น แบบสังเกตเชิงพฤติกรรม แบบสะท้อนคิด หรือชิ้นงานสร้างสรรค์ของผู้เรียน

3. หน่วยงานต้นสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานทางการศึกษาระดับนโยบาย อาจใช้ผลการวิจัยนี้เป็นต้นแบบในการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนต่างๆ โดยเน้นการสร้างระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งครอบครัว ชุมชน และเครือข่ายการศึกษา

4. ผู้ปกครองและชุมชน สามารถใช้หลักการจากงานวิจัยนี้ในการส่งเสริมพฤติกรรมคุณธรรมของบุตรหลาน โดยการมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในกิจกรรมต่างๆ เช่น ค่าคุณธรรม การเล่าเรื่องคุณธรรม หรือการจัดเวทีชุมชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยขยายขอบเขตของการเรียนรู้จากห้องเรียนสู่ชีวิตจริง

5. การขยายผลในระดับสังคม สื่อมวลชน สื่อออนไลน์ และแพลตฟอร์มการเรียนรู้ สามารถนำแนวทางการเล่าเรื่องคุณธรรม (Moral Storytelling) ที่พัฒนาจากกิจกรรมในงานวิจัยไปใช้ในการเผยแพร่เพื่อสร้างแรงบันดาลใจแก่เยาวชนและสังคมในวงกว้าง นำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมสังคมคุณธรรมอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

ชูศรี วงศ์รัตน์ และองอาจ นัยพัฒน์. (2551). *วิจัยทางการศึกษากับการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

นริศนา ใจคง และสิริกานต์ แก้วคงทอง. (2564). ระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมคุณธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา. *วารสารการบริหารและพัฒนาการศึกษา*, 17(1): 77-88.

บุญชม ศรีสะอาด. (2555). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ประเวศ วะสี. (2551). *การปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อสร้างพลเมืองคุณธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

วราภรณ์ ทองวิจิตร. (2564). การจัดกิจกรรมเชิงสถานการณ์เพื่อส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 23(2): 118-132.

- Bruner, J. S. (1966). *Toward a theory of instruction*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Dewey, J. (1963). *Experience and education*. New York: Collier Books.
- Holgado, F. P., & Penalvo, F. J. G. (2017). Learning ecologies through digital technologies in higher education. *Comunicar*, 25(50): 53–61.
- Jackson, T. (2013). *Education for moral development in the 21st century*. Oxford: Oxford University Press.
- Kondratova, I., et al. (2017). Learning ecosystem as a key element of education for sustainable development. *Proceedings of the International Conference on Education, Psychology, and Social Sciences (ICEPS)* (pp. 215–220). Taipei: International Business Academics Consortium.
- Krulik, S., & Rudnick, J. A. (1995). *Reasoning and problem solving: A handbook for elementary school teachers*. (2nd ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Siemens, G. (2005). *Connectivism: A learning theory for the digital age*. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 2(1): 3–10.
- Thomas, D., & Brown, J. S. (2011). *A new culture of learning: Cultivating the imagination for a world of constant change*. Lexington, KY: CreateSpace.

